

Ametiühendusline kuufiri

Ilmuub kord kuus.

Toimetuse ning talituse aadress: Lembitu 4, krt. 4, Tallinnas.
Vastuvõtmine igal kesknädalal ja reedel kella 6-7 õhtul.

Nr. 3

Aprill. 1924.

Nr. 3

Töölispüha — 1. mai.

Kaskeis tingimustes lähed töörahvas täna-
wu vastu oma rahvusvahelisele wendlus- ja
wõitluspühale — esimesele maile. On pigis-
tamas majanduslise kriisi rängad tangid. Tõs-
tab pead tagurlus. **Fasitsiline must särk on
ajamärk.** See murrab demokraatiat Itaalias
ja mujalgi mail.

Töörahvas on asunud kaitseseisukorda. On
hädaohus ta wiisa wõitluslega saawatatud wä-
hesed wõidud. **Waenufinnas on wijatud 8-
tunnilisele tööpäewale.** Mõnel maal tahe-
takse tõmmata jäme kriips läbi esimese mai pü-
hitemisele. On waid mõni ütsik maa, kus ta-
gurluse tormijooks on wähem tuntaw.

Cesti ei kuulu nende õnnelikude maade
hulka. **Cesti töörahwa tänapäew — see on
murerikas walutee Kolgatale: nii majandus-
liselt kui poliitiliselt.** Tööpuudus on äärmi-
ne. Üks wabrik ja tehas teise järel sulub oma
uksed. Tuhanded töölised on töötä. **Ralg ja
wiletsus — see on nende ning nende perekon-
dade kurb oja.**

Ja kes ongi töös-teenistuses — eks ole nen-
delgi elujärg kehwa ja waewaline. Armetult
madalad palgad, mis järjest tõuswas
elukaaliduses jatkuvad rohkem suremi-
seks kui elamiseks. Otsi wõimatud korteriolud.
Puudulik töökaitse ja ulajäetud hoolekanne.
Sarnane on meie töörahwa troostitu täna-
päew.

Majanduslist häda lisab poliitiline surwe.
Lahkunud sifeminister Karl Einbund
on oma wiimseid wõimutunde kasutanud sel-
leks, et wääriliselt kroonida oma elupoliitilist töö-
listagaktusamist tööd.

On rüüstatud riigifogu ja omawalitus-
eifusfogude äärmine pahem tiib. On sulu-
tud 229 töölisorganisatsioon. See on sündi-
nud ettekäändel, nagu tahetaks siin wõidelda
waid riigiforra wägivaldsete kukutajate was-
tu. Aga Cesti töörahwas teab: see sõjakäik,
mis nimeliselt sifitud kommunistide vastu,

taotleb ei midagi muud kui katset wereft ära
liüa fogu tööliskitumist Cestis, et kodanluse
endiseft fergem oleks wõtta töörahwalt majan-
duslist matti. Kommunistid on waid see puu-
hobune, kes oma kahtlase sifikonna jälle kord
on kasutada mänginud tööliskonna wastaste
wäele.

Meis hingematwais tingimustes wõtame
meie tänawu vastu oma suure wendluspüha
— esimese mai. Kas peaks see hele päew selle-
pärast wäärima wähem tähelpanu ja tähtsust.
Ei.

Waid wastuoksi: jeda kallim peab ta ole-
ma meile. Majandusline häda ja wiletsus
ning poliitiline surwe peab meid kihutama se-
da sügavamalt hindama töörahwa juurima
püha põliseid põhimõtteid. **Töörahwa wend-
lust ja ühtmeelt üle terve ilma ning nende
ühiseid nõudeid.** Seda on töörahwas esimese
mai pühitemise alguseft peale demonstreerinud
oma rahvuswahelisel meeleswaiduspäewal.
Mistal on jeda ühtmeelt enam tarwis,
kui nüüd, kus tagurlus ühifelt pealetungil, töö-
rahwas aga sifemiselt killusatud ja isefekis
waenus! Mitte wiha oma poliitiliselt teisiti
mõtlejate klassiwendade vastu ei tohi õhutada
see päew, waid üleilmlist wendlustunnet ja
ühtekuuluwust fogu tööliskonnas. Ei saa olla
midagi sõgedamat ja julmimat selleft, kui kom-
munistid tulewad ja selle ühendama päewa
üheks hüüdsõnaks seawad: wõitlus sotsialis-
tide vastu.

Wõitlus 8-tunnilise tööpäewa eest — see
hüüdsõna on põliselt püsinud esimese mai lip-
pudel. Selle hüüdsõna sügawa sifur tähendus
tööliskonnale tohiks olla eriti terawalt tuntaw
tänapäew, kus kodanliselt kiitwolt on käimas
äge wõitlus 8-tunnilise tööpäewa kaotamiseks.

Töökaitseadused üldse — wõitluse õhuta-
mine nende eest on samuti saanud 1. mai raud-
waraks.

Ja kas saaks salata, et meil Cestis eriti

tarvilik töökaitseaduste vajalikkust rõhutada 1. mai meeleavaldustel.

Edasi teiseks aastate kestes otse traditsiooniliselt saanud hüüdsõnad võitluseks **demokraatlikkude kodanikuwabaduste** eest — kas ei ole needki saanud taas aukuks tänapäev, kus mustad ja punased Mussolinid **demokraatia selgroogu murdmas**.

Alga eel kõige — ärgem unustagem: demonstreerides üleilmilise wendlusaate eest, demonstreerime meie ühtlasi — **rahvusvahelise rahu eest ja sõja vastu**. Tööräha üleilmiline sõine wendlus ja piisw üksmeel on ainufene

kindlustus inimkonnale weriste sõjamõllude vastu.

Sellepärast, jeltimehed:

Demonstreerigem oma suurel wendluspilhal:

Tööräha wendluse ja rahvusvahelise rahu eest ja sõja vastu!

8-tunnilise tööpäewa eest!

Teiste töökaitseaduste eest!

Demokraatlikkude kodanikkude wabaduste eest!

Elagu esimene mai!

Elagu tööräha üleilmiline ühistunne!

Ametiühijusliku Internationaali mai-üleskutse.

Rahvusvaheline Ametiühijuste Liit kutsub üles kõigi maade töölisklassi ja nende kesforgaane tänawu 1. mail pihihitjema

üleilmlikku tööpäha,

eriti suureulatuslikult, nagu jeda nõuab praegune oluford.

Oma nõudmiste esirinda seab rahvusvaheliselt organiseeritud töölisklass tänawu võitluse rahu eest, kõige ägedama võitluse sõja ja militarismi vastu.

Rahunõte ja rahupüüded on wälja arenenud proletariaadi klassiteadwusest ja on tihedalt seotud töölisklassi edusammudega ning wabaduspüüetega, mis põhjenedes rahwaste solidariteedile teewad töölisklassi ägedamaks sõjawastaseks ja sunnivad teda wabaduse ja õigluse idud lahutamatu ühendama rahuiduga.

Kogu rahvusvaheline töölisklassimine on wõtnud omaks lähtekohaks proletariaadi rahutahete.

Töötada rahu heaks tähendab — töötada proletariaadi wabastamiseks.

See tõde on olnud maffew alati, on maffew tänapäew rohkem, kui kunagi.

Sõja wileksusest ja kokkuwarisemisest wõib päästa terwet ilma, eriti aga Euroopat ainult üldine piisw rahu, mis wõimaldab koostöötamise kõigile rahwastele, kes tänapäew rohkem, kui kunagi enne peawad koondama kõik oma jõu, et üle saada sõja häwitusele järgnenud majanduslikust korralagedusest ja rahanduslikust kokkuwarisemisest.

Politiilise ja majandusliku marurahwusluse vastu, mis rahwaid üksteise vastu üles kihutab ja millest ainult eraomandus kasu saab, peab töölisklass seadma uue

rahvusvahelise majandusorganisaatiooni, mis tugeneks kõigi rahwaste rahulikul koostöötamisel.

Wõimjalt ja mõjuwalt peab töölisklass wälja astuma oma nõudmiste ja tõekspidamiste eest.

Rahu kindlustamiseks tuleb järeljätmatult wõidelda

sõjawägede ärakaotamise eest, et wabastada rahwaid ülejõukäwast koormast ja nõudma

juudusliku wahekohtu asutamist rahvuswaheliste tüliküjumuste lahendamiseks.

Rahvuswaheline töökaitse seadusandlus ei tohi jääda furnud kirjatoõks, töölisklassi saawutusel tulewad kindlustada seadusandluse kaudu, kui elulised tõsiasjad.

Töölised, kui warade ja rikkuste loojad, kelle tööt elab ühiskond, peawad saama õiguse osa wõtta

tööstuse organiseerimise ja warade jaotamise üle walitsemisest ning kontrollist.

Töölisklassi õigus osa wõtta majanduselu juhtimisest ja rahwamajanduse ümberkorraldamine uutel alustel on tarwilikud selleks, et mõjuwalt wõidelda kapitalismiga ja selle mõju häwitada ning

ette walmistada uut sotsiaalfet korda, kus töowili läheks kõigile kasuks, aga mitte ühikulaile omanikkudele ja eesõigustatuile.

Töölisklassi saawutuü kahetsatunnilise tööpäewa ja sotsiaalfinnituse alal tuleb järelandmatult kaitsta ja energiliselt wõidelda nende laiendamise eest kõikide tööliste kohta.

Nende nõudmiste läbiturumisega näitab töölisklass, et ta on kiips oma ajaloolise ülesande täitmiseks —

töö wabastamiseks rahu ja sotsiaalse õigluse läbi.

Seidku see üleskutse teed kõigi maade laiaistesse töölisklassidesse!

Olgu proletariaadi hulgalised ja võimsad eneseaivaldused üleilmilise tööpäha, 1. mai puhul tema jõu, tema erkja klasstitunde, tema kindla võidutakste vääramatuks võitjaks.

Edasi — parema tulewiku, sotsiaalse õigluse, wabaduse ja üleilmilise rahu poole!

Rahvuswahelise Ametiühijuste Liidu nimel: abiesimehed: L. Jouhaux (Prantsusmaa) Th. Leipart (Saksamaa) C. Mertens (Belgia.)
Sekretäarid: J. Dudgeest, J. Sasfenbach, J. W. Brown.

Aprill 1924.

Sõda sõjale.

Rahvuswahelise Ametiühijuste Liidu manifest kõigi maade tööliste.

See aeg ei ole laugel, kus inimkond kümnendat korda hirmu wärinaga meele tuletab jeda wiletuskuulast augusti päewa, mil esimene juurtüki kuuli mürin algatas ilma sõja hulgalist tapmist.

Neli aastat mattis tume õnnetuste pilw were ning piisaratega wäetatud maad. Neli aastat kägistajid rahwad meeletus määratsemises üksteist kui metsloomad. Tuhanded noori rahwa elujõulijemad pojad, maailmawõimu järel jänunewa kapitalistide kibkonna hütüidõnades petetud, pidid andma oma elu wale eest, nagu läheks nad wõitluse demokraatia eest, maailma wabastamise eest sõdade hädaohust.

Siis tuli rahu, mis täieliselt rahu ei ole, mis lõikawa pilllega kõik pettelootused häwitab, mida hellitajid nii paljud optimistid kogu maailmas.

Ning juba walmistuwad riigid uueks wõitluseks.

Wahepeal aga otõib teadus laboratooriumides uusi, weel koledamaid ning häwitawamaid surmamis- ning häwitamisabinõusid. Kogu maailm teab, et uus sõda kõik endised hulgalised tapmised hirmu ning õuduse poolest laugelt üle ulatab. Uus sõda päästaks walla wõitluse, kus iga tuule hingus jurma ning hukkamist kaaja toots, kus häwitajad kihwtised gaasid ja bakteriad, kus ei oleks ruumi isiklikeks wägiteoks, waid kus inimesi häwitatakse nagu pisielulakaid.

Alg parandab mõnegi haawa. Kibeduse, wihkamis- ning kättemaksutunded wõiwad aja jookshul kahwatada ning kaduda. Üks wiha peab aga kustumatult püsima inimeste hingedes, wiha, mida ainult hukkamõistetaw ükskõikus unustada mõiks: see on püha wiha sõja wastu!

Minult üks wõim on ilmas, mis kindlustab, et see wiha ei kustu. Kui inimkond meelheitmas oli purustatud eluajemetel, siis oli tööliklass, kes esimesena rahvuswahelise lipu kõrgele tõstis. See oli rahvuswaheliselt organiseeritud tööliklass, rahvuswaheline proletariaat, kes hütüded lõlada laskis: maha sõda! Ühendatud rahvuswaheline proletariaat on see

wõim, mis sõja häwitab. Kui see rahuarmee tahab — ja ta peab tahma — siis kõlab tema hulgaline demonstratsioon ähwardawa hoiatusena kõigile neile kõrwadele, kes külma kaalumisega ning häbitu saagihimus walmistawad inimjugu heitma aastaks ning aastakümneteks wiletusjõu ning leina.

Tööllised! Kõige maade selttimehed! Septembri kuu kolmandamal pühapäewal käesolewal aastal korraldab Rahvuswaheline Ametiühijuste Liit kõigis maades sõja-wastase päewa. Sotsialistline tööliste Internatsionaal, ühistegeliline Internatsionaal ja Sotsialistline noorte Internatsionaal wõtawad sellest demonstratsioonist osa.

See päew peab saama rahvuswahelise rahuwäe ülewaatuseks! Weel enam: ta peab olema hoiatusmärgiks kõigile neile jõududele, kes ufuwad, et nad rahwaste wankumatud rahutahet karistamatult mõnitada wõiwad.

Selttimehed! Demonstreerige tuhandepaalistes hulltades rahvuswahelisel sõja-wastasel päewal!

Sõda sõjale — elagu maailma rahu!

Rahvuswaheline Ametiühijuste Liit:

Abiesimehed: Leon Jouhaux, Th. Leipart, C. Mertens
Sekretäarid: J. Dudgeest, J. Sasfenbach, John W. Brown.

Amsterdam — Nederl. Verbond van Vakverenigen, R. Stenhuis.

Belgrad — Glawni Radnicki Savez Jugoslawije, R. Pawicewic.

Berlin — Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund, Th. Leipart.

Berlin — Allgemeiner Freier Angestelltenbund, S. Aufhauser.

Bern — Schweizerischer Gewerkschaftsbund Karl Dürr.

Brüssel — Commission Syndicale de Belgique, Corn. Mertens.

Budapest — Magyarorszagi Szakszervezeti Tanács, S. Jaszai.

Jerusalem — Gen. Fed. of Jewish Labour in Crez Israël, D. Ben. — Gurion.

Johannisburg — South African Industrial Federation, A. Crawford.

Klausenburg — Conf. Gen. al Unimilor Muncitorești din România, Geza Hoffer.
 Kopenhagen — De Samvirkende Fagforbundi Danmark, C. Madsen.
 London — The Trades Union Congress General Council, Fred. Bramley.
 Lügenburg — Gewerkschaftskommission Lügenburgs, B. Krier.
 Madrid — Union General de Trabajadores, Francisco L. Caballero.
 Milano — Confederazione Generale del Lavoro, D'Aragona.

Ottawa — The Trades and Labor Congress of Canada, T. Moore.
 Paris — Confédération Générale du Travail, Leon Jouhaux.
 Prag — Odborové Sdružení československé, R. Tayerle.
 Riga — Latvijas Arodbiedrību Centralbiroga C. Mories.
 Warschau — Związek Stowarzyszeń Zawodowców w Polsce, J. Zulawski.

Mene mene tekell...

(Mõned mõtted riigi 1924. aasta eelarwe puhul.)

A. Jõeäär.

Mitu kuud kestnud waieluste järel, mis peaaegjalikult wäiksemate küsimuste ümber keerlesid ja juuremaid tagajärgi ei annud, wõeti riigikogu poolt 12. aprillil j. a. riigi eelarwe lõpuliikult vastu. Paberil on tulud kogusummas 7.088.481.400 mk., kulud — 7.061.604.200 mk., jeeaga ülejääk 26.877.200 marka.

Realistaudselt maadates näib asi jellepoolet korras olewat, et riigi majapidamises ots otjaga kokku wiidud. Tegelikult ei ole aga asi nii. Wälja jäetud on eelarwest ligi $\frac{2}{3}$ politseide ülewaiapidamise kuludest, mida politseide ühendamise tõttu 1. maist liisa-eelarwega nõutakse. Selleks tarwilik summa teeb wälja umbes 180 milj. Peale selle on eelarwesje üleswõtmata wäljaminekuteft umbes 750 milj. mk., mida minemaaastase eelarwe põhjal käesolewa aasta tuludest wälja tuleb anda. Lõpuks on tulude hulka arwatud riigikassa ülejääk endistest aastateft 342 milj. mk., mida eelmiste aastate eelarwetes kunagi ei tehtud. Selleft järgneb, et jarnasel korral, kui käesolewa aastane eelarwe oleks kokku seatud samuti kui mõõdunud aastatel, puudujääk wälja teeks 1.272.000.000 mk. Selleft paberil näidatud ülejääk 27 milj. marga suuruses maha arwates, jääks tegelik puudujääk **1.255.000.000 mk.**, mis fogu 8-miljardiliseft eelarwest enam kui 15 % wälja teeb. Tegelikult aga juureneb see summa, filmas pidades, et walitus lähemal ajal liisa-eelarwega esineb, milles peale politseide ülewaiapidamise kulude weel muidki summasid nõutakse, näiteks põllumeeestele seemnewilja ostmiseks laenuandmiseks 25 milj. mk., mõne „kogemata“ riigikogu poolt mahafustutatud auto ja koosseisust wäljajäetud ametniku uuesti üleswõtmiseks — arwatawasti mõnedki head miljounid jne.

Kui riigikassas olew ülejääk endistest aastateft 342 milj. m. suuruses wiimase pennini käesolewal aastal wälja anda, tuleks siiski weel kodanikkudelt ümmarguselt wähemalt 8 miljardi, j. o. 1.250.000 mk. rohkem sisse nõuda, kui mõõdunud aastal. Puudujääk teeb ka umbes sama summa wälja ja wähemalt jelle summa wõrra oleks riigikogu pidanud eelarwet wähen-dama, et kodanikke mitte raskemalt koormata, kui mõõdunud aastal. Jaotades puudujääki elanikkude arwu peale, jaame iga pea kohta enam kui 1100 mk., keftmise perekonna kohta üle 6000 marga.

Seisame küsimuse ees: millega puudujääki fatta. Sise- ega wälislaenude realiseerimiseks ei ole wäljamaateid. Mafjukoorem on enenegi wäljafannatamata raske, nii et omawalitsuste puudujääkide katteks wõetawa pearaha (riikumafju) eeskujul riiklise pearaha pealepanemiseks juuri lootuji ei saa olla. Jääb järele ainus tee: paberiraha juure trükkida, mis tegelikult õieti pearahaks kujuneks, sest et jellele paratamatalt marga kurfi langemine järgneks. Selle all kannataksid kõigepealt kehmemad kihid; töölijed, teenijad, ametnikud, kelle palgad kunagi elufallidujele wastawalt ei tõufe. Ita ei jääks riigi wäljaminekud siis enam 8 miljardi piiridesse, waid marga langemine ainult $\frac{1}{2}$ wõrra tõstaks need 12 miljardi peale. Selle katteks oleks amatorda uut paberiraha waja ja siis afufine samafugujele nullide juurekirjutamise teele, kui näit. Sakfamaal see jündis, kus leiwa nael lõpuks miljardid maksis. Külitawaks jääks, kas majandusliikelt nõrk Eesti jelleft tektiwaid wapustuji juudaks wälja kanda. Üks on aga kindel, et kehmemate kihtide ksendaw seisuford weelgi wilekfamaks muutuks. Selleft olid tingitud fofiaalifliste rühmade poolt eelarwe arutusel tehtud wähen-

duš-ettepanefud, mis aas oma mõõdukuse peale vaatamata kodanliste erakondade hääleteenimusega peaaegu kõik tagasi lihtati. Lääs jorda mitteproduktiivseid kulusid vähendada wae-walt 100 milj. marga ümber, mis otustawat mõju puudujäägi vähendamiseks awaldada ei juuda.

Aludes eelarwe hindamisele rahwamajan-dusliksest seisukohast, tuleks wastata kahe küsi-muse peale: esiteks — kas wastab eelarwe rahwa kandejõule; teiseks — kas leidub temas liialt summe selle kandejõu juurendamiseks. Kui esimese küsimuse peale jaatawalt mõiks wastata, ei oleks ka puudujääk nii äärmiselt kohutaw. Rahjaks tuleb aga nende mõlemate küsimuste peale eitawalt wastata.

Et rahwa kandejõu üle selgusele jõuda, pea-me teadma, kui juur on tema kogu-sisjetulek. Wõrreldes tulumaksu andmeid teiste sisjetule-kute kohta käiwate teadetega, võib umbkaudu kogu elanikkude tulu 1923. aastal hinnata 20 kuni 22 miljardi peale, mis keskniise perekonna kohta aastas 100.000—110.000 marka wälja teeb (umbes 8300—9100 mk. kuus). Üle mil-joni ulatawaid tulusid on meil wõrdlemisi wä-he, kuna aga suurema osa maatöölise ja keh-wemate tulud kõigil 100.000 margani aastas ei ulata. Taluomanikkudel ulatawad need wä-he üle selle. Ennem on üldine sisjetuleku sum-ma kõrgelt, kui madalalt wõetud.

Riigi wäljaminekud teemad 1924. a. wälja umbes 8 miljardi, eelmistel aastatel ulatasid need 7 miljardini. Need lajuwad kõik kodanik-kude õlgadel (wäljaarwatud wäga wäike osa, transiidid ja metsa wäljawaost saadaw sum-ma); kas otsekoheste wõi kaudsete maksude, ehk mitmejuguuste tulumaksude näol (posti-, raud-tee-, riigimeetjate- jne. tulud) tuleb see summa kodanikkude kustrust.

Sita juure tulewad weel maafondade eel-arwed (1923. a. peale 302 miljoni), waldade eelarwed (peale 242 miljoni) ja linnade omad (peale 900 miljoni), kokku umbes 1.444.000 milj. marka.

Kui arwata rahwa kogutulu 22 miljardi peale, teeb riigi eelarwe sellest wälja 36,36 %, omawalitjaste eelarwed 6,56 %, kokku 43,92 %. Teiste sõnadega **kaugelt üle kol-mandiku, peaaegu poole omast lehwast sisse-tulekust peab Eesti kodanik andma riigi ja omawalitjaste ülewaltpidamiseks.** Iga elawa hinge peale tuleb neist wäljaminekust umbes 7250 mk. riigi- ja 1300 mk. omawalitjaste heaks, kokku 8550 mk., seega keskniisel perekon-nal 39.875 mk. + 7150 mk. = 47.025 mk., ehk kuldrubla des (arwates 1 kuldrubla 200 Smf.) 235 kuldrubla.

Ka wõrdlemisi jõukal ja suurte sissetule-kutega rahwal, eeldades maksuoorma õiglast jautust, muutuks raskeks ja majanduslikelt hä-witawaks jamaft suurt osa oma üldsisjetulekust walitjaste aparaadi ülewaltpidamiseks ära anda. Eesti on aga wõrdlemisi wäga kapitaliwaene, kehwa ja wäikeste sissetulekutega maa. Seda rassem on meie kodanikkudel oma tuludest, mis waevalt jattuwad eluülewaltpidamiseks ja juurel hulgal isegi alla elatistminimumi, nii suurt osa ära anda. Pealegi ei ole meil maksu-koorem isegi ühetaoliselt jaotatud, wääkimata sellest, et suuremad warandused ja teenimata lijawäärtused suuremate maksude alla kuulufid. Randseid maksu maksab tarwitaja, olgu ta põllumees ehk töölise, jagedasti rohkem kui ri-ka. Selle tõttu tuleb laialistel töötawa rah-wa kihtidel nii maal kui linnas, wäikema-pidajatel ja töölistel jagedasti kaugelt üle poole kogu omast wiletsast sissetulekust ohwerdada.

Sarnane seisukord kestab meil juba mitu aastat ja järjekindlast suureneb iga aastaga eelarwes kaudsete maksude protsent. Selle ta-gajärjel langeb rahwa enamus kord-korralt juuremasse wiletsusse; walla omawalitjaste puudujäägid ja osalt ka harilikud wäljamine-kud, mida otsekohse pearaaha abil sisse nõutakse, wiiwad kehwmematel otksjoni alla wiimase wa-randuse (põpsidel wiimase lambatalle, teeni-jatel riidehilbu). Rahwamajanduslike järje-warandamiseks ei ole aga eelarwes pea mingi-juguiseid nimetamiswäärt summefid. Kõikl aga häwitatakse järjekindlast maksjate majandust ja elujõudu ning terwist kõige häwitawama kaudse maksuga — piirituse monopoliga. Mu-nikud elawad maal osalt koobastes, linnades on korterikirikus äärmiselt teraw; rahwa ter-ris häwineb, töbjõud väheneb, suremistte arv on suurem kui sündimiste. Kui see weel mõni aeg nii edasi kestab, siis langeb Eesti majan-duslikelt kokku ja kõik raskest ohwrid, mida rah-was kannud iseseiswuse saawutamiseks ja riigi ülesehitamiseks, muutuks asjatuteks.

Riik, kui isegi headel lõikuseaastatel ja ma-janduslike tõusu ajajärgul eelarwe raskest ja rajuwalt majanduslike elu peale mõjus, muu-tub ülearwe koorem, mida see kodanikkudele peale paneb, lausa häwitawaks käesolewal halwal põllumajanduslikel aastal, mis peale-gi ühenduses tööstuse kriisiga. Marga kurfi langemine paarikümne protsendi wõrra, ilma et töölise palgad tõusnud oleksid (need wähe-uewad koguni), vähendab nende maksujõudu. Raske on loota, et kawatsetud tulufid jorda lä-heb sel määral sisse wõtta, kuidas need eelar-wes ette nähtub.

Peale puudujäägi on see teine tähtsam põh-juis, mis jottialiste riigikogus fundis wähen-

dusettepanefutega esinema, kuigi jugugi nende otsetõhete ülesannete hulka ei kuulu kodanluse pankrotini jõudvat majanduspoliitikat päästa. Kõigi vähendusettepanekute juures sai aga silmas peetud, et produktiivse iseloomuga väljaminekuid, mis rahva hariduslike ja majanduslike järje parandamiseks ja väärtuste juureloomiseks määratud (ehituskrediidid, maaparandus, teedeehitamine jne.) sooritamiseks ei ole vähendada, vaid, kus vaja, koguni suurendada, et tõhõd muretseda ja tulewiku jaoks rahwa majanduslikult jõudu suurendada. Seda r. htem aga oleks waja karpida mitteproduktiivse iseloomuga kulusid, mis lõwiosa eelarwest wälja teewad (ametnikkude koosseisud, warustus, sõidukulud, ehitus jne.). Neid summe ka ainult kolmandiku wõrra kärpides, oleks mõinud üle miljardi koku hoida.

Silmas pidades, et eelarwe wastuwõtmisel juba kolmandik aastast mööda ja et ametist wabastatawale ametnikkudele kolme kuu palg ette tuleb maksta, efineti ainult 10 % vähendusettepanekuga palgade, katselei ja majapidamislike kulude osas, kuid ka seeqi wõrdlemisi wäga mõõdukas ettepanek liikati tagasi.

Selge on aga, et wiimane aeg on ametnikkude koosseisude kärpimisele asuda. Selle peale vaatamata, et wäiksemad ametnikud ja riigiteenijad sõna tõhõses mõttes näljapalkade otsas waewlewad ja tõhõselt selle üle pead muretseda peawad, kuidas endal ja perekonnal hinge sees hoida 5000-margalise kuupalgaga, kuna elatistminimum juba enne wiimast kurti langemist 3-liikmelisel perekonnal üle 7500 m. kuus ulatas, — lähed siiski kaugel üle kolmandiku riigi eelarwest ametnikkude palgakaks. Arwamata sõdurid, piirivalwe, wabapalgalised, ajutised töhõjud, Eesti panga ametnikud ja riigi ettewõttes, ulatab koosseisudes ette-nähtud ametnikkude arw 22.591 inimeseni. Iga 40 kodaniku, seeqa iga 7 perekonna kohta tuleb üks riigiametnik (kooliõpetajad ja teised omawalitsuste ametnikud üle selle). Keskmise walla kohta tuleb 60 riigiametnikku.

Asjaajamise korra ja süsteemi lihtsustamisel oleks mõimalik eriti keskajutustes läbi wiia suuremaid koosseisude kokkutõmbamisi. Kui koosseisude vähendamise juures silmas peetakse, et esimeses järjekorras wabastataks need, kellele ülewalpitudamine kindlustatud ka ilma riigiteenistusega, ei jännitaks ka suurem vähendamine terawat tööpuudust kannatawate hulka ning oleks mõimalik ülejätawate ametnikkude palga tõsta elatistminimumini, peale selle aga weelgi vähendada eelarwe kogusummat.

Peale ülemäära suurte koosseisude leidub eelarwes ka küllalt muidki ülearuseid summe.

Ehituskuludeks antakse wälja peaaegu seejama summa, mida kõik kapitalismakud koku sisetulekut annawad. Tahaks teada mõnda riiki, kus asi nii pöörane oleks. Sõidu- ja peawarahad nõuawad ligi 80 miljoni, kuid sõidubinõude (autode ja hobuste) peale lähed weel 37 miljoni jne. Sõjaministeriumi eelarwe vähendusettepanekuid põhjendati matemaatiliselt täpsete kalkulatsoonidega, kuid 140-miljonilisest kärpimisettepanekust ei wõetud ainult markagi arwesse. Näib, kui tahaks kodanlike erakonnad lahtiste filmadega kuristikku tormata.

Letakse ihpeäewa-politiikat, mis kahtluse esile toob, kas need erakonnad, kes jarnast poliitikat ajawad, üldse ufwad Eesti iseseisumise pääjwusesse. Tekib kahtlus, kas kõik ilusad sõnad marga kurti kindlustamisest ei ole dekoratsiooniks, mille taga kõik tehakse selleks, et marka langemisele wiia ja selle läbi ühikutele äri- ja töhõstusettewõtjatele mõimaldada oma miljardilisi wõlgasid wäärtuseta paberiga ära tasuda.

Eriti huwitaw on seda wariiseerlikkust jälgida „Revaler Vote“ weergudel, kus pärast eelarwe wastuwõtmist hra Ammende poolt wäga asjalik juhtkiri ilmus, kus peajoontes korratakse wäiteid, mida sotsialistlikel rühmad oma ettepanekute põhjenduseks eelarwe komisjonis ja riigikogus ette toonud, kuid mille wastu Balti Saksa erakond seal alatafa ühemeelselt oma käed üles tõstis.

Kõige selgemini paistab aga kodanliste erakondade ihpeäewa majanduspoliitika silma, kui asuda eelarwe tulude oja vaatlemisele. Sotsiaalpoliitilisest seisukohast hinnatuna, seisab Eesti riigi eelarwe kui mitte allpool igat arwustust, siis wäga madalal. Ta on selles suhtes wõrdlemata kaugale maha jäänud, isegi teiste kodanlike riikide omadest, kuna ometigi Eestis paberile on pandud wõrdlemisi moodne demokraatiline põhiseadus, mis kõneleb, et majandusliku elu korraldamine peab wastama õigluse põhimõtteile, mille sihiks on kõigile kodanikkudele inimwäärilise ülespidamise kindlustamine.

Mitmed kodanlike ilmawaatega majandus-teadlased on üles seadnud põhimõtte, et riik peaks oma eelarwe kokkuseadmisel maksu- ja majanduspoliitikat nii juhtima, et selle abil sotsiaalset ülekohut, mis laiemale hulgale sünnib, pehmendada. Mafsen kodanline ilmawõrd mõimaldab ühikutele suuri warandusi koguda hulkade arwel. Siin peaks riik wahelc astuma ja üldsuse huwides maksude näol jõukatelt ühe oja nende kätte kogunenud warandustest ja juurtest sisetulekute tagasi wõtma ja selle läbi saadud summe tarwitama kehewamate elu-

järke parandamiseks, neile paremate elutingimiste loomiseks, kes oma töö ja waewa läbi kõik warandused loonud. Sellele teele on osalt mõnes kodanlikes riigis asjutud, olgugi võrdlemisi väikeste sammudega. Sisjetulekuid ja warandusi maksustatakse tuntuvalt, et riigi aparadi ülewalpidamiseks tarvilikke summe kokku saada ja raajuteki, mis üle jäävad, sotsiaal-politiliste ülesannete teostamiseks wälja anda.

Meie maksupoliitika juhid on aga enam kui aastafajad maha jäänud. 18. aastafaja lõpul seati üles maksupoliitikas nüüd ammugi wananenud ja ajast mahajäänud aequivalenz teoorii. Selle mõtte järel peaksid riigi aparadi ülewalpidamise kulud need kihid kandma, kelle huwides see aparaat tarwitik. Meil ei ole veel nii kaugele jõutud, et riigi aparadi ülewal peaksid need, kellele seda oma waranduste ja sisjetulekute kaitseks peaaesjalikult waja.

Kõigepealt on sõjawäge, politseid, kohut jne. waja neil, kellel wabrikud, pangad, kapitalid ja warandused. Kehwalt popsiit on saagedasti wiimane lambatall juba riijutud pearahha tajumiseks, nii et temal isegi sõjamõllus enam midagi kaotada ei oleks, wabrikutööliisel veel vähem.

Maksustamise aparadi ja riigiwõlad, sõja-, siise- ja kohtuministeeriumid üksi lähewad maksma üle 3 miljardi 300 miljoni. Wähemast selle summa peaks maksma waranduste omanikud w a s t u t a j u k s nende omanduse kaitse eest. Meil puuduwad aga waranduste maksud pea täiesti. Maa- ja hoonetemaiks annab riigile 41.800.000 mk., krepõstimaiksud 50 milj. ja pärandusmaks 8.400.000 mk., kokku 100 miljoni 200 tuhat mk. Kapitaalide pealt saab riik ainult 12 miljoni ja see on kõik. Tulumaiksu maksawad peaaesjalikult kehwmemad ja see annab ka ainult 260 miljoni (käesolewal aastal arwatawasti vähem, sest et elatizminiumi tõstetakse). Uri- ja tööstusmaks tuleb kaudjete maksude hulka arwata, sest et see kaubahinnale juure lisatakse ja tarwitajalt tasutakse.

Kaudjed maksud, mida peaaesjalikult suurem hulk kehwaft rahwaft maksab tollide, aktsiifi ja piirituse monopooli näol, annawad üksi üle 3 miljardi. Digi 2½ miljardi riigi maa-dest, hoonetest, metjadest, raudteest ja postist tuleb samuti ajumikkudelt ja töölistelt ning teistelt kehwmemateft kihidelt, tempelmaksud ja mitmejagused segatunud 718 miljoni tulewad ka jällegi tarwitajalt.

Mida wõime selleft järeldada. Seda, et

kehwm inimene, tarwitaja, töötetija kõik riigi ülewalpidamise raskejed oma õlgadel kannab, kuna suuremad sisjetulekud ja warandused peaaegu maksuwabad on. Käesolewa kirjutuse piirid ei luba pikemalt selle küsimuse juures peatada, kuidas lugu maksude jaotamisega teistes riikides. Peab alla kriipsutama waid üht tõsiasi: mujal, Lääne-Euroopa kodanlikes riikides tõujeb iga aastaga järjekindlalt eelarwes see osa maksudeft, mida rikkamad maksawad, ja teeb kaugeft suurema osa riigi maksudeft wälja; meil aga on lugu ümberpõrdult. Iga aastaga wähenewad otjekohesjed maksud. Uute sarnaste maksude sissejeadmisest, mida Lääne-Euroopas juba enne sõda sissejati (näit. waranduste lisawäärtuste juurekaswumaks) ei lubata meil kõneldagi, sõjakajumaiksu ei arwatud meil tarwilikuks omal ajal tarwitusele wõtta, kui rasfel wõitluse ajal üksilud miljoniid kokku ajasid, wiimaseid marke kallistes hiinadega wälja nõõrides isamaa kaitzjate koju jäänud perekondadelt. Selle wastu on meil Riigikogu kodanline enamus paar otjekohesft maksu, mis oleksid wõinud hakata edaspidi, wõib olla wähekeste sisjetulekut andma, ära kaotanud. (Obligatsoonide pealt wõetaw maks ja kapitaalide % maks).

Meil kooritakse kehmadelt kolm nakka: Kõigepealt peawad nad endid toitma ja ülewalpidama, ühtlasi hoolitjema selle eest, et tööõrjadest ka tulewastel põlweudel puudust ei tuleks, teiseks peawad nad produtseerima niipalju, et sellest jatkuks kapitalistide klassile nende hariktu toreduse ja priiskamise wõimaldamiseks, produktioonii aparadi uuendamiseks ning laendamiseks ja kolmandaks peawad nad oma wiimase andma selleks, et määratufeni suurenenud riiklijed wäljaminefud kaetud wõiks saada. Ja seda on toimetatud juba mitu aastat, nii et enam midagi wõtta järel ei jää.

Kui isegi mujal, kus kodanlus teistjagust maksupoliitikat ajab, kus rikkamad kihid suurema osa riigi aparadi ülewalpidamise kuludeft kannawad, märgata on majanduslike lagunemise tundemärke, olgugi et seal tööstus paremates tingimistes, kodanikud oma enamuses wõrdlemisi jõukamad, sisjetulekud suuremad, fogu rahwa üldwarandus mitmeõõrra suurem iga kodaniku kohta kui Gestis, — siis seijame meie otje kuristiktu serwal, kui kõigelähemal ajal mingit parandust ette ei wõeta.

Riigi 1924. aasta eelarwe näib olewat see käsi, mis tuliste tähtedega kirjutab pidutsewa kodanluse filmi ette tema saatuse:

Mene, mene tekel...

Selttimehed töölijed ning ametnikud toetage „Ametiühijuslist kuufirja“ tellimise ning kaastööga.

Töölismajad — töölisclassi üldine asi.

Tallinna töölismaja asja tuleb paremini korraldada.

J. Piiskar.

Töölismaja küsimus on praegu üheks tähtsamaks päevaküsimuseks Eesti töölisorganisatsioonidele. Ei saa ju edukaft tegutseda ükski töölisorganisatsioon — ei ühijus ega liit — kui puuduvad ruumid. Ruume on aga võimalik saada ainult töölismajade asutamise teel. Nagu teiste maade töölisküsimusest näha, ei ole võimalik kasutada — üffitud erandid muidugi välja arvatud — kodanliste organisatsioonidega ühiseid ruume, sest jarnastel korradel leiavad töölisorganisatsioonid endid iska viimaks — uulitsalt. Ja sellepärast on ajunudki töölisorganisatsioonid omale ise maju ehitama, ning me leiame töölismaju pea kõigis tähtsamates töölisküsimise keskkohtades. Geerinnas sammuvad siin kahtlemata Soome töölised. Neil ei ole mitte ainult linnades korralikud töölismajad, mis tihti kuuluvad filmapaiswamate ehituste hulka, waid on asutatud üle maa tihe võrk töölismaju, mille arv ulatab tuhandeni. Sagedasti on töölisküsimuseks omad majad ja sotsiaaldemokraatlikel parteil — omad. See ruumide rikkus on märksa hõlbustanud nii organiseerimistööd kui ka klassiteadmuse kasvatamist töölisküsimuses.

Eesti töölisklassil ei ole aga praegu veel ühtki ütti, mida ta omaks võiks nimetada ja kuhu võiks wabalt sisse minna. Ainult mõnes ühijus linnas on korda läinud saada wilet-said üüritud ruume. Tallinnas on juba mitu aastat asutud — keldris. Et jarnane olukord töölisküsimuse ja nende liitude tööd äärmiselt halvab, selle peaaegu wõimatuks teeb, on päewaselge. Kuid alles läinud suwel hakkas Tallinna tööliskonnas pinda leidma hiiühdöna — välja keldrist, oma majas! Alles läinud suwel ajuti küsimust tegelikult lahendama. Asja eesotfas olewad organisatsioonid ja isikud on aga siingi seni talitanud äärmiselt sallimatult ja kitsarinnaliskelt. Nad on osanud sellegi küsimuse teha oma parteipoliitiliste intriigide talermaaks, kus ei ole kohta teistmõtlejail. Pealegi on tehtud maja soetamisel wäärtsamme, mis eriti praeguses olukorras, kus töölise ühijused jälle kord segi paisatud, wõiwad saatuslikkudeks saada kogu asjale ja ühegi töölise koguud weeringid lasta libijeda ärimeesste kausse.

Kõige pealt oli eessamm, et ei loodud mitte **töölismaja kapitali**, mille suurendamiseks oleks läinud kõik annetused ja toetussummad. Selle asemel paigutati korjandustest saadud summad töölismajade asutamiseks

ja jagati wiimjed korjandustest osawõtnud ühijustele välja, muutes seega annetused ühijuste erawarandusteks, millest wõib tekkida üllatusi.

Edasi ei saa päri olla praeguste majade ostmisega. Kahe kaunis wäikese maja eest tuleb maksta ühes kinnituskuludega termelt 16 miljoni marka, millest üle 10 miljoni alles tasumata — wõlana kanda. Kõige hädaliskemateks ümberehitusteks, ilma milleta organisatsioonidel üldse võimalik pole majadesse ajuda, kuulub 3—4 miljoni. Nii saadakse siis 20 miljoni eest wäike jaalike waewalt paarisaja inimese jaoks ja mõned halvasti paigutatud biroo ruumid. Majades elawad pealegi üürnikud, kes nähtawasti ei kawatse wabatahtlikult lahkuda. Ja nii ei ole lootustki enne sügiset ruume kätte saada. Kui tahetakse aga ehitada suuremat jaali, ilma milleta töölismaja üldse mõeldaw pole, ja paar wähemat jaali loengute ning wähemate koosolekute jaoks, siis kuulub selleks veel teist paarikümneid miljoni. Aga siiski ei ole saadud wähegi korralikku töölismaja. Oles olnud palju kasulikum ja otstarbekohasem lasta walmistada korraliku töölismaja plaan ja ehitada sellest walmis ainult osa. Et sellekohane ettepanek omal ajal tehti sotsialistide poolt, siis tembeldati see... saboteerimiseks! Sel teel oles aga tarawu sügiseks wõinud saada kätte osa tarwilisemaid ruume, pealegi korralikka ja ilma suure wõlatoomata.

Ei saa wäikides mööda minna ka töölismaja toetamisküsimusest. Kui walitus ja ka omawalitsused toetawad kodanlise klassi mitmesuguseid ettemõtteid ja algatusi, siis on töölisklassi samuti digustatud töölismajale nii riigilt kui ka omawalitsustelt toetust nõudma ja saama. Tallinna linnast saadigi 2 miljoni, milline summa on muidugi wäike, kuid näitab siiski, et linna omawalitus oma ülesannetest ja kohustustest ses küsimuses aru saab.

Suopis täbaram on aga luu riiklise toetusega. Läinud aasta detsembrikuul määras Riigikoogu sotsialistide ettepanekul ja nõudmisel Tallinna töölismaja toetamiseks 5 miljoni marka. Walitus seab aga selle summa wäljaandmise eeltingimusteks rea nõudmisi, mis sihulitelt oise abjurdjed, tegelikult aga selleks kaasa aitafid, et jeda toetussummat üldse kätte ei saadud, waid see teatawa tähtaja möödumisel üldise kredittide sulgumisseaduse põhjal riigikassasse taqafi langes.

Lue walitsuse ettepanekul wõeti käesolewa

aasta eelarvesse Tallinna töölismaja toetamiseks 5 miljoni marka. Misjughustel tingimustel see summa osaiühijusele kätte antakse, pole meil praegu teada. Tahaksime aga loota, et uus valitus ei korda endise valituse kommenteit ja lubatud summa ilma iseraalaste kitsendusteta annab välja otstarbekas, milleks see määratud.

Magu eeltoodust näha, on Tallinna töölismaja küsimuses tegemist juurte raskestega. Meist võib üle saada ainult ühisel jõupingutusel. Töölisklassi ühiseks asjaks ilmavaatelistest lahkiminefuteist hoolimata. Ei juudeta või ei taheta seda, siis võib algatus luhta minna ja Tallinna töölisorganisatsioonid jääda ilma ulualuseta. See ei halwaks aga mitte ainult

Tallinna töölismaja soetamist hulgaks ajaks, vaid võtaks teataval määral pinna alt ära töölismajade ajutamisel ka teistes linnades.

Rahjuskas aga osaiühijuse peakoossele, mis ära peeti 23. märtsil, jenne jallimatus ja kitsarinnalsus weelgi lõpjakamalt õisi kui waremalt. Osaiühijuse endise nõukogu ettepanekul tõrjuti tegevusest kõrwale kõik, kes ei ole walmis tantsuma n. u. ühise wäerinna juhtide pilli järele, küll aga toetaksid töölismaja asja kui jarnaft.

Tahaksime siiski loota, et uus osaiühijuse juhatus tegeliku töö juure ajudes üle saab kindlusest kitsarinnalsusest ja oskab luua võimalusi kõigile kaasatõtamiseks, tehes seega esimese töölismaja soetamise kogu töölisklassi ühiseks asjaks.

Mõni sõna raudteelaste kutseorganisatsioonide kongressi puhul.

27. märtsist kuni 1. aprillini.

Raudteelastel on kaks ijekestis wõijtlewat organisatsioonide kogu. Raudteelaste Liit oma osakondadega ja kutseühingud oma keskkohaga. Kuid eeskil oleks arvata, et see organisatsioonide uputus neile kasu tooks. Kumbalgi neist organisatsioonest ei ole seda poolehoidu töölise seas, ega mõju tööandja ees, mis oleks siis, kui see organiseeritute arv ühijelt tegutses. Kuid sellest, weel wähem kaher organisatsioonide ühendamisest, pole juttugi Raudteelaste Liidu wastu, sellest ajast, kui ta jattus kommunistide mõju alla, jäi osa raudteelaste iikstõikseks, usutakse, et ta parteipoliitilisi eesmärke taga ajawat. Sealjuures tuntakse siiski tarwidust organisatsiooni järele, kes päewamureid lahendaks; jelle all mõistetakse ainult majanduslise seisukorra parandamise sihis tegutsemisest. Wuidugi on ka neid, kes teawad, et parteipoliitilist jallimatust ühijustesse tuua ei kogi, kuid ka teawad, et majanduslilt wõitlust poliitilist eraldada wõimata. Wiimased jääwad seeford kõne alt wälja.

Need organisatsioonid, kes usuwad, et ainult majandusliste huwide kaitsemiseks tegutseda tuleb, pidasid oma kongressi. Kui palju nad oma põhimõtteist kinni pidada suutsid, on näha wastuwõetud seisukohtest, mida allpool toome.

Kongressi saadikuid wõiks jagada kahte leeri, kes, kui mitte umbusaldusega, siis wäheemalt äärmise ettewaatusega iiksteisele wastu tulewad ja, kui poleks kurbu kogemuji kommunistide taktika üle ühijuste lõhkumise asjus,

jiis ei oskaks kuidagi jeketada jelle seltskondlilt ja majanduslilt täiesti erinewa kogu koosistumist ühijel kongressil. Üks näitas — kartusest jattuda alamaastmeliste teenijate — töölise, kes teadupärast remolutsioonilises meeleolus ülekaalu alla, hääletati maha, teehituse-osakonna teenijate-töölise kutseühingu (kessel üle 600 liikme) ettepanek, et juhatuses olgu liikmete arwule wastaw proportsionaalne esitus, ja seega ajetati suurem organisatsioon iihhe pulga peale ametnikkude grupp, organisatsiooniga, kessel 30 liiget. Kõiki neid organisatsioone iihendab ainult üsf organisatsiooni, kui jarnase jisse ja kindel püiid kommunistide enda asjast wõimalikult eemal hoida. Sellega on ka jeketataw otjus, et Raudteelaste Liidu kahte esitajat kongressile ei lastud ja, kui palgatiimuses esineda lubati, jiis piirati kõne aega 10 m., mis ainuke juhuse terwes kongressi kestwusel, samuti ka raudteelaste endise raamatukogu waldamise küsimuses, kus iihist keelt wäga kerge leida.

See waen ja umbusaldus organisatsioonide wahel takistab laiaulatuslisemaid kawatusi teostamast ja wõib kindlasti ette ütelda, et kutseühingud lagunewad, kui parem tiib ka tulewikus lõmmitamise kunsti kultiveerib, näituseks oma otsekoheleid iilemuji, j. o. inf. Reinoki („Waba Maa“ teade) kongressile enda esitajaks walib, olgugi wagas lootuses, ega ta mandaati wastu ei wõta. Wahefordade selginemisele oleks see kasulik, sest praeguse ühijute juhtiwates ringkondes walitsew seisukord, kus kaks

iseasja ära jägataks, nii nagu, kuufirja küsimust refererim saadik toonitab, et „ajakirjas võib kirjutada ülemus ja alamus“, „meil klassivahesid ei ole“ jne. (Side reklameerib ka ennast, kui raudteearianduse ajakiri).

See „klassivahedeta“ olef oli jalgelt kongressil näha. Kongressil wiidib ka ülemus ja kindel on, et mõnigi saadik mõne walusa koha puudutamata jättis. Et see nii, tõendab meeleolu kõiki lootuseid weeretada riigikogu liigete libopuu ja Weebermanni, kui päästjate inglite peale. Mjuti kindlalt, et rahwajaadikud need sõnad ütlemad, mida kongressi jaadikud ütelda mõnesugustel põhjustel ei saa wõi ei wõi. Ja kui too esinemine möödus, oli jaadikute pettumus juur ja ülemusel oli kiwi weerenud siidamelt, mida kongressi liikmed ja ülemuse esitajad kõnedes alla kriiputasid. Sa pärast ei juutnud hra libopuu jelgituseks wõetud sõnas jelguforda päästa.

Ei hakka rääkima kongressi korralduses ja korras tehtud wigadest, need on kõik wilumatusjega seletatawad, kuid jeda, et organiseerimise küsimuses, mis ju peaküsimus ühingutel, ei esitud ei kellegi poolt ühtegi resolutsiooni ja sellepärast võib leida wastuwõetud seisukohtade hulgas küll korderitega warustamise, tööd elihtjuskamise, sõjawäelaste-raudteelaste autasu kohta tähelepamu aga organiseerimise töö sihid, lähemad juhtnõõrid on ära unustatud.

Minu märkused on kõik wõetud eitawateil külgedest, ja jeda meelega. Kuid see ei tähenda meel, et jaatawaid külgi neil ühingutel ja kongressil ei olud. Juba seegi, et ühinguat asutatud hulga tööd tehtud hull, uusi jõude juure tõmmatud ja kaswatatud, tajub puudused ja efsisammud, millest aegamööda jagu jaadakse. Kongressil wastuwõetud resolutsioonid ilmutawad ruumipuudusel järgmises numbris.

III. Läti ametiühisuste kongress.

Enamjagu Läti ametiühisusi on ühendatud Läti ametiühisuste keskbüroo ümber. 1921. a. mailfuul ärapeetud kongressil lahkusid kongressilt kommunistid, sest et nad wähemusse jäid. Sama kongress aga wõttis wastu otsuse ühineda Amsterdami ametiühisuste internatsionaaliga. Kommunistid ei juutnud ülemaalist korraldust luua ning asutasid Riia ametiühisuste keskbüroo, kelle liikmed ifka enam ja enam kokku kuuwastid. Wiimasel ajal oli kommunistilisel Riia keskbürool waewalt 4000 liiget, kuna Amsterdami Rahmuswahelise ametiühisuste siiduga ühinenud Läti ametiühisuste keskbürool üle 13.000 liikme on. Kuigi kommunistid ka Lätis, nagu igalpool, „ühise wäerinna“ hüüdsõna lendu lassfid, et oma töölisliikumise silustamispuudeid warjata ja selle „ühise wäerinna“ nimel algul ka läbirääkimisi algasid Läti ametiühisuste keskbürooga, katkestasid ka need läbirääkimised otjekohe, kui Läti ametiühisuste keskbüroo otsuse wastu wõttis, et ta walmis on kommunistilisi ametiühisusi üldistel alustel wastu wõtma.

Kommunistiline Riia keskbüroo aga nõudis, et Läti ametiühisuste keskbüroo kõik ühised kiimi paneks ja siis alles uusi ühes kommunistidega asutama hakkaks. Muudugi ei wõtnud ametiühisused, kes Läti ametiühisuste keskbüroo ümber koondunud, niisugust ettepanekut arutamise allagi. Seft igauks, kellele töölisliikumine kallis, saab aru, et sarnane käik oleks Läti ametiühisuslilise liikumisele raskesti hoobiks olud ja oleks loimad ja wähemteadlikud tööli-

sed pikemaks ajaks liikumisest eemase peletanud. Sellega lõppesid siis ka „ühise wäerinna“ meeste läbirääkimised.

Läti ametiühisuste keskbüroo ümber koondunud ametiühisused pidasid oma 3. kongressi Riias 8.-9. märtsil. Osa wõtsid 50 jaadikut 24. ühise poolt, kuhu üle 13.000 liikme kuulwad. Kongressi awas wana eefseisuse nimel sms. Weftaln, kes peatas raskesti juures, millegi wõideida tuli, et ametiühisuslilist liikumist terwele alusele rajada. Criti on aga tähtis ametiühisuslilist liikumist kõige jõuga edendada sellepärast, et tagafitskumise laine ka meieni on ulatanud ja tööpuudus tööliste kaitsejelguforra wäga raskesti teeb.

Kongressi terwitas Amsterdami Rahmuswahelise ametiühisuste Liidu poolt Liidu sekretäär sms Sasjenbach, kes juhtis tähelepamu täheda ühenduse loomise tähtsuste üffikute maade töölisühisuste wahel. Belgia ametiühisuste esitaja Weemink toonitas, et kapitalistid on üle ilma pealetungimisele asunud. Belgias läks töölistel forda kaitsta 8-tunnilist tööpäewa etewõtjate wastu, kuid tähtis on, et saaks loodud tihhe siide kõigi maade tööliste wahel, mis wõimaldaks oma huwide ning õiguste kaitset ühisel jõul ja nõul. Peale selle terwitas kongressi meel Poola ametiühisuste esitaja Kwapinski. Poolas on wahekorrad tööliste ja tööandjate wahel wäga terawad. Kapitalistid piilitawad tööliste praegust raskesti jelguforda ära kasutada ja tööpäewa pikendada. Poolas asutasid fodalilised sihid fascistide taolise wõitlus-organiz-

fatjiooni, kuhu kuuluvad mõisnikud, wabrikandid, üliõpilased ning kõrgemad sõjawäelised. See organifatjioon korraldab streigimurdmisi, ning püüab riigi wõimu oma kätte haarata. Krafauš tegid nad ešimeše katše, kuid tööliste wahelšegamisel läks jee nurja. Linna waldajid töölišed, keš fundišid wana walitšust lahtuma, ning mooduštasišid walitšuse, keš töölistest ära rippuš.

Kešbüroo ešitaja annob aru mööbdunud aasha tegewušešt. Kešbüroošišid on awatud 4. juures keškoħaš, kelle juures ašuwad digušteadline nõuandekoħt ning ametiühisušlišed kutšekurušed. Peale jelle annob wälja kešbüroo 2 ülišit häälekaudjat, üks läti- üks wenekeeleš. Üšifutešt ametiühisuštešt annawad wälja trükitiöolišed ning pošti-tele- raafi-telefoni teenijad oma kuufirju.

Streikišid oli kõigil tööaladel, miš enamalt jaolt tööliste wöiduga lõppešid. Šlukalliduš on mööbdunud aastal tšušnud 28%, sama palju on tšušnud ka palgad. Ünult riigiteenijad ja töölišed jäid palga kõrgendusešt ilma. Š-tunnilišt tööpäewa läks korda kaitšta, ning fundida ettemöštjaid jeda täitma. Ettemöštjatel ei läinud korda korraldada lokaut'i fondi, kuna aga töölišed elawalt oša möštšid, kešbüroo poolt ašutatud kaitšefondišit.

Tööpuuduše ašjuš on kešbüroo mitu tööta tööliste koošolekut pidanud, kušt saadeti ešitajad walitšujega läbirääkima ühišfondlište tööde korraldamiše ašjuš. Kešbüroo pealekäimisel määras walitšus tarwiliku šumma, et ühišfondlišt töid tööta töölistele jatkata saab maikuuni. Šamuti on kešbüroo üirišeaduše mašmapane- mišt nõudnud.

Wäljamaa ametiühisuštega oli kešbüroo kogu aeg tihedas ühenduses.

Šada ajal sai kešbüroo wäljamaalt toetušt, šamuti toetas ta jõudumööda Šaša ametiühisušt.

Šaigekaašades läks kešbüroo korda oma möju mašma šanna ja haigekaašade juħatušteše wiidi läbi töölišed, keda ette pani kešbüroo. Šamuti läks kešbürool korda juħušlište töölište kinnitamišeadušt läbi šuruda.

Peale jelle teatatake, et kommuništline Riia kešbüroo on šaatinud ešitajaid kongreššile, ja palub lubada oša möšta kongreššit. Peale 2. poolt ja wašturääkija, otjuštab kongrešš Riia kešbüroo ešitajaid kongreššile mitte lašta, jesh et nad wäljašpool Läti ametiühisušte kešbürood teguštewad ja mitmekordsetest ettepanekutešt hoolimata kešbüroo liikmekš aštunud ei ole.

Kešbüroo läbikäit oli: fišjetuleš 299.552 rubla, wäljamineš 284.030 rubla, ülejääk 1. jaanuarikš 1924. a. 15.522 rubla.

Järgmišena räägib Šilmanniš aine koħta

„Mašjuš ja töölišklašš“. Mašjuš mašjude korralduš Lätiš pöħjeneb peaašjali- kult kaudjetel mašjudel ning aktiwišil, miš kogu oma raškušega tööliste ölgel lašuwad. Lišakš juba ošewatele kaudjetele mašjudele püüawad walitšewad kühid mašma panna mašjuš liha ning terawilja peale. Šöukad kühid ei ole mitte üšši mašjudešt wabad, waid nad šaawad walitšujelt igajušo toetušt ning kergete tingimište- ga laenu, miš neile wöimalušt annob oma wöimu kindluštada ja kõwendada. Šörgešid tol- lid töštawad tarbeainete hinnad nii kõrgele, et töölistele paljud ešimeše järgu tarbeained täieš- ti kättešamatud on. Tuleb kindlat wöitlušt pidada odawa laenu wašt ettemöštjatele ning tööliste mašjuškoorma wähendamišt nõuda. Ša- muti tuleb nõuda riigi wäljaminekute wähen- damišt kaitšepolitšei wähendamiše, šöjawae ku- lude kokuhoiðimiše ning wälšminišteriumi ar- wel ja energišimatiš läbi wiia šotšiaalšeaduši töölišklašši huwidet. Piirituše walmištamišt ning müüki tuleb piirata ja majandušliši šepin- guid šölmida Wenemaaga ning teište naabrite- ga.

Wetškalu rääkiš ettemöštjate šöja- fäigušt töölište šaawutušte waš- tu. Šel puhul wöetake wašt järgmine rešo- lutjioon: Miš nagu teišteš maadeški, püüab ka Lätiš ettemöštjate klašš, kindluštades oma wöi- mu, tööliškelt ära kiskuda tema wöitude šaawu- tuši — Š-tunnilišt tööpäewa, töölište kinnita- mišt ning teišt tööliste šaawutušt. Töölišklašš peab walmiš olema, et mitte üšši tagaši liita et- temöštjate pealetingimišt, waid peab püüdma laiendada oma diguši, eriti parandada põllu- töölište ning meremeeste šeišuforda. Peale jelle tuleb töšta palkašid inimwääriliše elamiše wöimaldamišeni, š. o. wähemalt elatišmiinimu- mini. Et tööliškikumiše edendamisekš elulišelt tarwiš on kindluštada ühišuste wabadušt ning wöitluše wabadušt, miš wöimalik on töšiše de- mokraatliše korra juures, šellepärašt peab töö- lišklašš jatkama wöitlušt demokraatliše korra kindluštamišekš ning töölišklašši digušte laiendamišekš. Kaitšta šenišeid diguši ning wöita uuši, šuudab töölišklašš ainult ühendatud jõul. Šellepärašt tuleb koguša laiad tööliškühlagad ametiühisušteše. Šamuti tarwilik on rašwuš- waheliše töölišpere toetus, mišk ka edašpidi tu- leb püüda kindlat ühendušt alles hoida rašwuš- waheliše ametiühisušte liiduga.

Šollektiivlepingute koħta rääkiš imš Šablonotški. Pöħimötteš, miš tema kõne puhul wašt wöeti, oliš järgmišed: Et tööjõu müügi tingimiši tööliste huwidet paremini kor- raldada, on šoowitaw, et ühišusešid püüakš šölmida ettemöštjatega kollektiivlepinguid. Tarwiš on šeaduš mašma šanna, et kollektiivlepingud

jeaduslikud on. Tarwis on töökohtud asutada, mis võimaldaks kiiret kokkupõrgete lahendamist tööliste ning tööandjate vahel. Kõik kollektiivlepingud peavad neis kohtutes registreeritud olema. Kollektiivlepingutes peavad ette nähtud olema järgmised asjaolud: 1) Sisemise korra määrused; 2) tööliste esitajate tunnustamine; 3) tööliste palkamine ning töölt wabastamine ainult ametiühijuste kaudu; 4) tööaeg, ületunnitööd, wabeajad, puhkeaeg, laupäeva tööaeg, tiikitööd; 5) töötasu, ületunni töötasu, pühapäeva töötasu; 6) sumine puhkeaeg ning nende tarvitamiswiis; 7) terwishoidlised tingimused töökojas. Ületunnitööd ei tohi korraldada suure tööpuuduse ajal, ning ületunnitööd tulewad tasuda 100% kallimast harilikust tööst.

Naistöö kohta wõetakse vastu otsus, et ühesuguse töö eest tuleb ühtlast tasu maksta. Rahjulikkudes tööstusharudes tuleb naistöö ära keelata.

Beale selle tuleb teatada Lätis walitsewast tööpuudusest wäljamaa ametiühijustele, sest tuli ette juhtumisi, kus wäljamaa tööliised tulid Lätisse tööd otsima.

Organiseerimisküsimuse kohta räägib jms Moritz, kes toonitab, et nende tööstusalade tööliised, kes itseiswaid tugewaid organisatsioonide ei suuda luua, peavad asutama ühise ametiühifuse. Nende paremus seisab selles, et nad suuremaid summe suudawad koguda wõitlusjeks ning suuremaid töölisthulke ühendawad.

Kommunistlike Riia keskbüroo tegewuse kohta toob ette jms Moritz, et siin kommunistid segawad ära ametiühifuslike wõitluse poliitilise partei wõitlusjega, nad tarwitawad tööliste ühijuste rahad poliitilise kihutustöö otstarbeteks ning streigi korral on kassad tühjad ja tööliised kaotawad majanduslikes wõitlustes.

Beale selle kanti ette aruanded kohtadest ning toimetati uued walimised juhatusse ning komisjonidesse.

Beale rahwuswahelise ametiühijuste liidu sekretäri kõne, kes soowib jõudu edaspidiseks tegewuseks, lõpeb kongressi tööliskõnne laulmisega.

Töölisliikumine Gestis ja wäljamaal.

Rahwuswaheliste töölisorganisatsioonide istumised Wienis ametiühijuste kongressi ajal.

Sotsialistlike töölisinternatsionaali tegewuskomisjoni täidesaatew istang on neljapäeval, 5. juunil Wienis.

Sotsialistlike noorte Internatsionaali täidesaatewa komitee istang saab olema samuti Rahwuswahelise Ametiühijuste kongressi ajal Wienis.

Samuti valmistab suuremat istungit sotsialistiline kaswatus Internatsionaal.

Rahwuswaheline trükitööliste kongress.

on otsustatud ära pidada Saksamaa Trükitööliste Liidu kongressi ajal, 8. septembril ja järgmistel päewadel Hamburgis.

Suwefool.

Wõetakse vastu ofawõtmise teadaandeid mõlemasse suwefooli. Üks lool kestab 21. juulist kuni 2. augustini Schönbrunni lossis Wieni lähedal. Teine — 18. kuni 30. augustini Ruskin Colledzhis Oxfordis, Inglismaal. Esimeses järjekorras wõetakse vastu noori, kes töölisliikumises tegewad. Lähemaid teateid

saab Rahwuswahelise Ametiühijuste Liidu büroost: Amsterdam, Postfach 1065.

(R. A. L.)

Tööpuudus maailmas.

Wiimastel kuudel on tööturu seisuford maailmas wähe muutunud. Tööpuudus wäheneb Saksamaal, Inglismaal ning Shehoniamaas. Daanis aga kasvab tööpuudus.

Austraalias oli 380.000 ametiühijuslikest töölistest, kes teateid andsid detsembris 6,2% ning märtsi lõpul 7,2% töötä.

Belgias oli 647.031 tööpuuduse wastu kinnitatuist töölistest detsembris 1,7% töötä, ning osalt töötä 1,9%; märtsi lõpul 0,8% töötä, ja osalt töötä 1,8%.

Daanis oli weebruari lõpul 21,3% töötä töolist, kuna minewaasta oktoobris oli ainult 7,6%.

Saksamaal oli 4.365.132 ametiühijuse liikmest jaanuaris töötä 26,5%, kuna detsembris oli töötä töolisti 28,2%. Weebruari anti abi 257.840 töötä töolistele.

Okkupeeritud maa-alal on töötä ning osaliselt töötä töolisti üle ühe miljoni.

Prantsusmaal oli 1. märtsil awalikkudes töötä tööliste registreerimisajutustes üles antud töolisti 11.239, celmiljel kuul oli töötä 12.058.

Inglismaal kahaneb fogu aeg tööta tööliste arv. Weebruari lõpul oli 1.124.272 ametiühijuste liikmeid 8,6% tööta.

Hollandis oli tööta tööliste kasjadeft abisaajaid webruaris 35.452 töölist, wõi 12,8% täiesti tööta ja 2,9% osaliselt.

Itaalias oli märtsi lõpul 280.701 tööta töölist, ning osaliselt tööta 43.559.

Jugoslaawias kasvab tööpuudus. Ametliikude andmete järel oli 100 tööta era-teenijaid ning 100.000 tööta töölist.

Poolas on walitjuse katked raha kurfi kindlustada, raske tööstuskriisi kaasa toonud. Eriti raske on Lodzi kiutööstuse seisukord. Weebruari algul oli Lodzis 4.227 tööta kiutöölisi, kuna üle $\frac{3}{4}$ töötamatest töölistest ainult 2 kuni 3 päewa nädalas tööd said teha. Metall- ja keemiatööstuses on 40% töölisti tööta. Ülem-Sileesia mäetööstuses töötatakse ainult 4 päewa nädalas.

Kanadas oli detsembris ametiühijuste liigetest tööta 7,2%, käesolewa aasta jaanuarikuus 7,5%.

Norras on tööpuudus vähem, kui mi-

nemaasta ja piisib juba pikemat aega muutusteta. Üldine tööta tööliste arv märtsikul oli 27.400.

Uustrias said toetust detsembris 97.573 ja käesolewa aasta jaanuaris 119.309 tööta töölist.

Benemaal on hiljuti Moskwas ärapeetud nõukogude kongressi aruande järele üle ühe miljoni tööta tööliste. (Novembris 1922. oli tööta töölisti 318.000; novembris 1923. — 709.000.) Tööta töölistest on tööstustöölisi — 24%; õppimata töölisti 26% ja haritlasi — 38%.

Rootsis oli nende ametiühijuste liikmeid, kes andsid teateid, tööta detsembris 14,1%, jaanuaris 13,6%.

Schweitsis oli tööta töölisti ühes hädatöödele paigutatutega webruaris 27.120. Osaliselt tööta oli 11.985 töölist.

Tšehoslowakkias oli ametliikude andmete põhjal minemaasta lõpul 200.000 tööta töölist.

Ameerika Ühisriikides kahaneb tööpuudus. Kõige enam tõusis nõudmine tööliste järele riidewalmistamis-tööstuses.

Tööpuudus kasvab.

Ras ettevõtjate saamatus wõi sihilik wabrikute fulgumine?

Tööpuudus kasvab, ühes sellega kasvab wiletus, nälg ja meeheide tööliste ridades. Paremad õppinud töölistel on tööda ja wäljamaated eriti metallitööstuse alal on aga pea loutusetud. Nii on wiimastel päewadel selgunud, et lihtsaks ennem seisma jäänud wabrikutele uued juure tulewad. 16. aprillil jäid seisma Kärkla kalewivabrik, jättes nälga 315 töölist ja Aleri tsemendivabrik, kus töötasid 387 töölist. 17. aprillil lõpetas töö suurem Gesti manufaktuur wabrik Kreenholm, heites tänavale 1765 inimest, neist suurem osa naistöölisti, kel raske muud wastawat tööd leida. Lähemal ajal jääb seisma Raskvere linawabrik ja Pärnu o.-ii. „Töö“ jättes tööta 91 inimest. Peale selle on paljudes Tallinna wabrikutes tööliste wähendamine käsil. Sedasama kuuleme Tartust ja paljudest maal asuwatest ettevõtetest.

Mõnda ei ole tööpuudus tabanud ainult mõnda üksikut tööstusharu, waid ta on üldine, mis tõendab, et fogu meie majandusline elu wiffleb tõlise tõwe küüsis.

Seearanis huroitaw on siin Kärkla wabriku seisumajäämise põhjused: wabrikul ei olewat küttematerjali — ei puid ega kiviüht. See tuleb meele Wenema nationaliseeritud tööstust enne neppi, kus ka wabrikud hõlbi kütte-

ainete puuduse pärast seisma jääwat, kuigi nad asujad põliste metjade lähedal ehk jõekaewanduste piirkondades. Kas tõesti meie juuremate ettevõtete juhid kawatsewad ka edaspidi elada ainult peost juhu, nagu tollefordsed kommunistid, ilma et neil muret oleks tulewiku eest? Kas ei ole otse andeksandmata, kui Kärkla wabriku juhatus end wabandab lumise talwega, mis takistanud puude muretsemist! Kuid ei saa olla õige põhjus, sest siis oleks ta ka kõigi teiste ettevõtete kohta maksma pidanud, ning meil ei oleks enam ühtki rongi liikunud ega ühtki linna elus olnud.

Ent ometi paistab meile, et seni aetud pangapõllumeeste majanduspoliitika oma lahtise kulla kraaniga on ära hõlitanud meie ettevõtteid, on nad teinud tebritaimedeks, mis wähemagi tuulepuhangu juures murduwad.

Meie tahaksime teada, kas seisumajääwate ettevõtete juhatused on kõik teinud, mis võimalik oma jaadustele turu leidmiseks. Tartu wabrik ringfondadest kuuleme, et näiteks Aleri wabrik sijemaa tellimisi korratult ja aeglaselt täidab, mis kõnelda siis weel wäliturust ja selle leidmiseft. Igal pool torfab filma ettevõtjate saamatus ning lohakus.

Tesest külljest paistab imelikuna see, et

meie juuremad wabrikud kõik forraga nagu signaali järel seisma jääwad. Tõuseb küsimus, kas siin ei ole osalt tegemist ka teatava sibiliku sulgumisega.

Ja mida kawatseb uus walitus ette võtta ilma töötä jäänud ja lähemas tulewikus jääwate tuhandete tööliste perekondade toetamiseks?

Töö-hoolekandeministri abi herra Juurik'u seletused, mis antud ajakirjandusele, kõnelewad küll õige optimistlikult. Warsti saawat põlewkiwi kaewanduses walmis õliwabrik, mille lõttu kaewanduse tööliste arwu kawatsetakse tösta praeguse 900 pealt 2000. Riiklik turba-tööstus kawatsewat üle 1000 inimese tööle võtta, kui ilmad lubawad. Sadamatehased suurendawat tööliste arwu siis, kui uppunud laewade töstmise ja lammutamise tööd algawad. Peale selle hakkawat tööle mõned wäiksemad ettevõtted. See on kõik.

Neid arwusid silmitsedes, peab küll ütleva, et herra Juuriku optimisim ei ole mitte mille-gagi põhjendatud.

Kõige pealt on kõikide nende ettevõtetete tööle hakkamine alles paljude „kui“ ja „aga“de taga. Põlewkiwi õliwabrik hakkab tööle, kui Püntshi ehitajaga kokkuleppele jõutakse, turba-tööstus laiendab tegewust, kui ilmad lubawad jne. Aga oletame, et kõigist neist raskustest üle jõutakse, siis on ometi selge, et need ettevõtted ainult aja ja nimelt wähema aja meie töötä töölistest tööle saawad võtta. Ning tööle võetakse muudugi eestkätt neid, kes ennem seal töötanud ehk kelles wilumust on neil tööaladel. Kuhu saadetakse aga kõik need tuhanded kangrud, metallitöölised j. t.

Eriliselt tuleb silmas pidada weel seda, et juurem aja neist töölistest, kes lähemal ajal ilma töötä jääwad, juba kauemat aega on ainult mõne päewa nõudals töötanud, seega nende tagawara-natukesed, mis normaal tööoludes mõisid olla, ammu otsas on. Kui neile koha töö lõpetamise järel abi ei anta, siis jääwad nad sõna otsekohejes mõttes nõlga.

Kõneldakse ühiskondlistest tööddest. Muudugi need on hädatarwilikud, kui neid õieti ja otstarbekohaselt korraldatakse, aga mitte nii nagu jeda tehki ülemiste kaanali kaewamise juures, kus töölistes peaaegu oma töötasust ilma oleksid jäänud.

Kuid ka siingi ei ole kõnelemisest palju kaugemale jõutud. Oleks aeg, et walitus kõige tõsisemalt tööpuuduse wastu wõitlemise küsimuse lahendamisele asuks ning seaks kokku ka wa, mis ei käsitataks ainult tänapäewast tööpuudust, waid waataks ka kaugemale ette. Sellest 25 miljoni margast, mis määratud, ei jattu jeniise tööpuuduse kastru juures kuigi kauaks.

Ja kuigi juwi peaks tooma teatava ajutise ker-genduse, siis ei ole ometi loota tööpuuduse kadumist tulewal talwel, küll aga ennem suure-nemist. Walitus peab jeda ette nägema ja warakult ka tarwilikke abinõusid otsima, et ära hoida äärmist wiletsust ja nõlga.

Seni aga peab töö-hoolekandeministeerium kiiresti appi ruutama neile töölistele, kes wabrikute sulgumisel wiimastel päewadel ilma töötä ja leiwata on jäänud ja weel jääwad.

Tallinna wabrikute töö ülewaade.

W e n e - B a l t i t e h a s . Tööd on wähje ja kui tellimisi juure ei tule, on warsti lahtilaskmisi oodata.

B a l t i p u u w i l l a w a b r i k u s on osaline tööpuudus. Töölistel, kes tööpuuduse pärast kodus on, antakse wabriku poolt awansiina palka ette, kuid teatava määrani ja kes juba awansi on rohkem saanud, jääwad päris nõlga, sest nad elawad wabriku korteris ja ei saa mujalt tööd otsida.

S õ j a r i i s t a d e t ö ö k o j a s G e r i k a s on mõnes jaoskonnas tööd wähje ja on lahtilaskime, teine jaoskond jälle teeb ületunde. Samuti walitseb siin „onupoja politika“ töö saamise ja hindamise juures.

K r u l l i w a b r i k u s on wähje tööd ja lõpuarwed on paljudele töölistele antud.

N o b l e j s n e r teeb mõnekümne töölistega tööd, ei ela ega jure. Töötawad kõigest kaks treialit.

M a i e r i s . Tööd wähje, lahtilaskmisi ei ole olnud.

K a u d t e e t e h a s t e s . Peale lahtilaskmise olnud ka tööd endiste aastatega wõrreldes wähje.

J l m a r i n e t e h a s . Tööd nii wähje, et mõnekümne töölistele pole tööd kätte anda ja saadetakse õppinud rauatöölisi hoomi peale koristama ja kuuriisi maha lõhkuma. On lahtilaskmisi. Ka ametnikkude koosseisu wähendatakse tuntawalt.

L u t h e r i s . Lahtilaskmisi ei ole olnud.

S a d a m a t ö ö k o j a d . Tööd wähje, lahti ei ole töölisti lastud.

D w i g a t e l i s . Tööd wähje. Töölisti hul-gana lahti lastud.

J o h a n s o n i p a b e r i w a b r i k u s katkestati töö määramata ajani.

Tallinna pooliwabrikus.

Nagu teada, anti kõigile töölistele lõpuarwed kätte 5. märtsil. Tööliste arm wabrikus oli 52. Töö seisujäämise põhjused beldi selles

Rutseühisused saatke tegewusaruandeid, peakoosolekute kirjeldusi ja teateid tööolude ning juhatuse tähtsamate kawatsuste kohta.

jeiswat, et olewat tooresmaterjaali (kafepuu) puudus jne. Uga töölistele oli selge teine põhjus, mis selles seisis, et palku tahetakse kärpida. Nüüd, 17. märtil algas wabrikus töö ja ühes sellega ka tööliste wõtmine uuesti, kuid ühtlasi anti teada, et päewapalku on wähen datud 28 kuni 30 protsendi võrra. Tööline, kes waremalt 175 marka päewas sai, — nüüd uuesti palkamisel saab 125 marka; neile, kes waremalt 200 marka said, maksetakse nüüd 150 marka. Wist on wabriku juhatuse arwamise järel elukallidus 28—30 protf. võrd alanenud.

Tallinnas registreeriti töötajaid üldse märtilkuul 2762.

Tööta tööliste korteriteft wäljatõstmiste seismanemiseks

on linnawalitjus wabariigi walitjuse poole pööranud.

Korterikomisjonile ettepanekul pööras linnawalitjus hiljuti wabariigi walitjuse poole palwega, et tööta tööliste korteriteft wäljatõstmised saaks seisma pandud seniks, kuni need tööbrjes tööta töölisteks on registreeritud.

Edasi palus korterikomisjon, et tööta töölistel üüriraha maksmata jätmine korteriteft wäljatõstmise põhjuseks olla ei wõi.

Tööta tööliste toetamine Narwas.

Narwas saawad 470 isiku ümber riigilt tööpuuduse puhul toetust. Peab aga tähendada, et tööta töölisti on üle 3000; sellega antakse abi ainult üks kuuendikule nendest, kes tööpuuduse all kannatawad.

Tartus on abijaajaid aprilli lõpul esmise nädalaga wõrreldees juure tulnud üle saja perekonna 316 inimesega. Sel nädalal anti abi 356 perekonnale. Ubi anti ainult oja perekonnaliigetele, kokku 859 inimesele. Nädala jooksul kulutati abiandmiseks 350.150 marka. Toetust on saanud 72,31 protf. abitarvitajatest. Et tööhoolekandeministeeriumilt saadud rahast weel alles umbes 60.000 mkr., siis lõpetatakse abiandmine 30. apr. j. a. Peale 1. mai jatkatakse tööta töölistele ainult weel tündikalaade andmist, mida ladus olemas. Kalu antakse 2 naela inimese kohta nädalas.

Üldse oli Tartu tööbrjes registreeritud 31. märtil 1.404 tööta töölist, neist 624 meest ja 780 nais töölist.

Pärnu töötatööliste koosolek.

Silmaspidades rohket töötatööliste arwu kaswamist, oli pühapäewal, 23. märtil Pärnu „Rahwamaja“ saali kokkufutjutud töötatööliste koosolek.

Peale juhatuse walimist tutvustas tööliste rühma esitaja koosolijaid nende praeguse raske seisukorraga ja näitas, misjuguiseid abinõusid töölistel omalt poolt tööpuuduse kõrwaldamiseks peaksid tarwitusele wõtma. Sellele järgnes elaw mõttewahetus ja koosolek wõttis ühel häälel wastu rea resolutsioone, mille läbiwimiseks paluti tööliste rühmade esitajaid linnawalitjuse, nii ka riigikogu ees wastawaid samme astuda.

1. Kõrwaldada kahe nädala jooksul Pärnu wabrikuteft ja tehasteft walgefaartlased, sinna tööle saates registreeritud Eesti tööta töölisti.

2. Paluda linnawalitjust nende töötatööliste korteriüüri tasuda, keda kohtu poolt wäljatõstmine ähwardab.

3. Lõpetada samuti wangide wäliswõdd kuni tööpuuduse kõrwaldamiseni.

4. Übiraha paluda suuremate tööliste perekondade lastele kuni 17 aasta wanaduseneni, igale kuni 20 marka, kelle wanemad ühisfondlistel töödel käiwad.

5. Wäljawedu piirata, et arahoida elurkalliduse tõusu.

6. Wabastada kesknõukogu ruumid tööta tööliste koosolekute pidamiseks ja et ühtlasi saaks tegewust alata kooperatiivid ja lugemistuba.

Waliti seitsemeliikmeline töötatööliste komisjon, kes nende otsuste täidewitumiseks sammustid astuks. Koosolekust osawõtjad ligi wiisjada töötatöölist, nõudsid ühest suust tööd ja leiba.

Töötatööliste arw Pärnus.

Paari wiimase nädala jooksul on töötatööliste arw ligi poolwõrra kaswanud. Praegu on registreeritud ligi 500 t.-töölist, neist käiwad ühisfondlistel töödel ligi sada hädalise mat, kusjuures mehed saawad wiie tunni ja naised kaheksa tunni tööd eest sada marka.

Pärnumaal on mitmed tööstusettewõttes raskest seisukorras. Kolmes neist — klaaswabrikus „Eko“, Sindu telliskiwabrik ja Pärnu puu- ja rauatööstuse osatööstuses „Töö“ on ifegi töölistel kauemat aega

palgata. Esimeses neist on töölistel kolme kuu palk saamata, telliskiviwabrifus mõlgemat ettevõtte juhatus töölisele palka umbes 300 tuhanda marga ümber, mis kõik saamata olla.

Kuuldavasti on kalaajivabriku töölised wabriku juhatusse palga maksmata jätmise pärast kohtusse kaebanud.

Wiljandis alustab Põhli tikuwabrik peale pühi tööd.

Kuuldavasti pidawat Põhli tikuwabrik, mille töö 18. jaan. tulekahju läbi taastatud, peale pühi, milleks parandustööd lõpule jõuavad, uuesti tegemust alustama. Saja töölisele, kes seniajani parandustööde juures ametis olid, mõetakse lisaks veel umbes 100 töölisi tööbrõrjett.

Türi wabrikus töölisi lahti lastud.

Juba pikka aega kannatab Türi tööline wileta palga all. Müüd aga on seegi „natufene“ siinsetel töölistel kadumas, sest palju töölisi lasti 22. sept. lahti ja nagu kuulda, pidada wabrik pikemaks ajaks seisma jääma. Nii siis üle 500 töölise ootawad nägja. Imelik, et siin juures veel lahtilastuid isefugusse „hääbiposti naelutatakse“ jellega, et tehtakse igale wabrikus-täijale nähtawaks lahtilastute nimed, mis tabelina riputatud wabriku wärawale. Sarnase isewärki wõtte pärast awaldasid paljud protes-ti, kuid imelik, töölise wanem Mathisen (ühise wäerinna mees) leidis oma arwates selle wäga õige olewat.

Hiu-Kärdla kalewibabrik seismas.

Töö-hoolekande ministeeriumi andmete järele pidi Hiu-Kärdla kalewibabrik umbes 300 töölisega seisma jääma.

Tööta töölise toetamise wõi uute tööde korraldamise kohta ei ole seniajani mingit otsust tehtud, sest puuduwad andmed koha pealt; pealegi ei pääse jää lagunemisega töökaitse komisjar saarele tarwilikke andmeid koguma.

Tööpuudus Sangastes.

Wiimasel ajal on tööpuudus siin terawal kujul päewakorrale kerkinud. Praeguse külma töttu wäliseid töid kuzkil teha veel ei saa, kuna muid töid saadawal pole. Linarabajateks mõetakse petjerimaalasi, last' omad töölised nälgivad.

Streik korratu palgamaksmise pärast Käpina paberibabrikus.

Esmaspäewal, 17. märtsil jätsid Käpina paberibabrikus töölised töö seisma, nõudes palga wäljamaksmist. Juba terve kuu aega ei täitnud wabriku walitsus oma kohustusi töö-

liste wastu. Mitmekordsed nõudmised jästi tähele panemata. Töölise seisukord läts aga päew-päewalt halwemaks. Ei o'nuud mõinast luit enam leibagi osta.

Streik oli täiesti üksmeelne ja wiidi forra-likult läbi. See oli ka põhjuseks, miks wabriku walitsus juba paari päewa pärast oli sunnitud töölise nõudmisele järel andma ja töö'as maksmata palga hiljemalt 23. märtsil tasuda. Selle tagajärjel lõppes streik 19. märtsil.

Posti-telegraafi-telefoni teenijate kongress.

6-es üleriikline posti-telegraafi-telefoni teenijate kutseühijuse kongress peetakse ära Tallinnas aprillikuus.

Kongressi algus 27. aprillil, mis 3—4 päewa kestab.

8-kuunilise tööpäewa konwensiooni kinnitamine.

Cesarwe komisjonis on töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna teatanud, et walitsus liigendajal ajal esitab Washingtoni kokkuleppe 8-kuunilise tööpäewa kohta Riigikogule kinnitamiseks.

Tartu kesknõukogu ruumid wabastatud.

Kahe kuu eest kommunistide arreteerimise puhul juluti ka Tartu ametiühijuste kesknõukogu ruumid, mis linna poolt ametiühijustele tarwitada antud. Noolimata mitmekordsetest protestidest ei wabastatud ruume. Mitmed elujõulijemad ühijused pidid oma peakoosolekuid wäljaspool juhustistes ruumes pidama, mis määratumalt takistas ühijuste tegemust. Müüd on siis lõpuks kesknõukogu ruumid läinud nädaia lõhul awatud.

Töölise kauplemine Tartumaal.

Juba liiguwad Tartumaal põllumehed majast majja karjaseid ja sulaseid kaubeldes. Zse-äraniis walgalt liiguwad need, kes kardawad, et „orjadest“ wõiwad hiljem hoopis ilma jääda ja et orjad ehk hakkawad wähest ajakohast palka nõudma.

Katsutakse töölisi poolmuidu kaubelda, pakfudes sulasele a a s t a p a l g a k s 18—21 tuhat marka, tiidrukule 10—13 tuhat mrf. ja karjasele suwe eest 5—8 tuhat marka, kusjuures tööandja „jalanõud“ „lahkel käel“ omalt poolt kauba kinnituseks „peale kauba“ lubab.

üleriiklise Haigekassade Liidu põhikirj

on hiljuti Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt Liidu ajutajatele registreeritult kätte saadatud. Nagu kuulame, on Liidu esimese kongressi kokkulejumine Liidu ajutajate kokkuleppel Tartu Üleilidise Haigekassa hooleks antud. Kongressi tahetakse samel ära pidada.